

ZPRAVODAJ

lepidopterologické sekce
Čs. společnosti entomologické

č. 1

duben 1987

Vážení kolegové!

Dostává se Vám do rukou první číslo Zpravodaje lepidopterologické sekce, které přináší informace o současnosti a perspektivách činnosti sekce. Toto číslo rozesíláme nejen všem přihlášeným členům, ale všem členům ČSSE, o nichž je nám známo, že se věnují Lepidopterám. Další informace již budou rozesílány jen členům sekce.

Lepidopterologická sekce byla formálně ustavena na Valném shromáždění ČSSE 21. února 1987, ale počátky činnosti se datují lednem 1985. Iniciativa k založení sekce vznikla v Praze a díky silné členské základně je zde těžiště její současné činnosti. Ke dnešnímu dni se k aktivní spolupráci na činnosti sekce přihlásilo 84 lepidopterologů (jejich regionální rozložení je patrné z mapky). Na ustavujícím shromáždění bylo zvoleno 5-členné předsednictvo, které pracuje ve složení: Zdeněk Weidenhoffer (předseda), Stanislav Mareš (místopředseda), Václav Felix (vědecký tajemník), Jaroslav Vaněk (hospodář), Jan Skyva (koordinátor); dalšími členy výboru jsou delegovaní zástupci jednotlivých krajských poboček ČSSE.

Program činnosti sekce byl spolu s přihláškou rozeslán všem členům ČSSE asi před rokem a proto se v této informaci šíříme jen o těch bodech, které v posledním období získaly nebo získávají, konkrétní podobu.

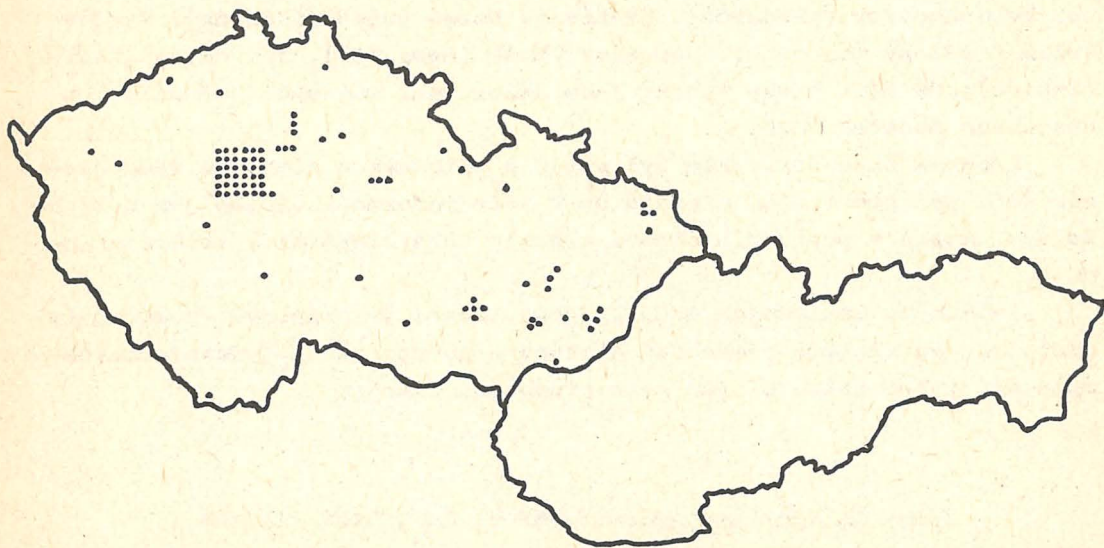
Jedním ze základních bodů programu sekce je příprava Prodroemu Lepidopter. Na základě předchozí diskuse a po posouzení vydavatelských možností výbor sekce přijal tyto předběžné zásady:

- Prodrómus bude zpracován pro Čechy a Moravu;
- bude sestavován postupně, po jednotlivých čeledích, event. i po menších skupinách, postupně bude i vydáván;
- údaj o druhu bude mít podobnou strukturu jako u Hrubého Prodrómu Lepidopter Slovenska s tím, že bude doplněn mapou pro síťové mapování, případně i nezbytným textem. U nejběžnějších druhů s všeobecným rozšířením bude vypuštěn seznam lokalit a vydána pouze mapa;
- časově budou údaje členěny na dvě období. Prvé, od vydání Sterneckova Prodrómu, tj. od r. 1929 (resp. 1933), do roku 1960 a druhé po roce 1960;
- podmínkou pro zahájení prací je, aby byla pro zpracovávanou čeleď vytvořena skupina odborně schopná zajistit determinaci a výpisy z literatury, muzejních a soukromých sbírek. Za práci skupiny bude odpovědný garant, stanovený výborem sekce, který má právo skupinu sestavit z přihlášených zájemců.

Pro ověření těchto zásad a zájmu o spolupráci byly vybrány pro zpracování jako experiment tyto čeledi a druhy s prokázaným nebo možným výskytem na území ČSR:

PAPILIONIDAE (Garant: J. Vaněk): machaon, podalirius, polyxena, apollo
mnemosyne

PIERIDAE (G.: J. Šmelhaus): brassicae, rapae, mannii, napi, bryoniae,
daplidice, crataegi, cardamines, palaeno, chrysotheme, myrmidone,

crocea, hyale, alfacariensis (=australis), rhamni, sinapis, morsei
 SPHINGIDAE (G.: P. Marat, a P. Rohlena): convolvuli, atropos, elpenor,
 porcellus, nerii, fuciformis, tityus, celerio, euphorbiae, gallii,
 livornica, vespertilio, pinastri, populi, stellatarum, quarcus, ti-
 liae, proserpina, ocellatus, ligustri

DREPANIDAE (G.: S. Mareš): falcataria, curvatula, harpagula, lacerti-
 naria, binaria, cultraria, glaucata

HEPIALIDAE (G.: J. Skyva): sylvinus, humuli, hectus, lupulinus, carnus,
 fusconebulosus, carna

CESSIDAE (G.: J. Skyva): cossus, terebra, caestrum, thrips, ulula,
 castaneae, pyrina

SESIIDAE (G.: K. Špatenka): bohémica, hylaeiformis, brosiiformis, taba-
 niformis (=asiliiformis, polonica), apiformis, melanocephala, bemb-
 eiformis (=crabroniformis), andrenaeiformis, cephiiformis, conopifor-
 mis, cryptica, flaviventris, formicaeiformis, gaderensis, loranthei,
 melliniformis (=mimus, =danubica, =croaticus), myopaeiformis, culi-
 ciformis, schwarzi, scoliaeiformis, spheciiformis, soffneri, spuleri,
 stomoxiiformis, tipuliiformis, vespiformis (=asiliiformis, =oestrifor-
 mis, =cynipiformis), affinis, muscaeiformis, (=philanthiiformis,
 =aestivata), triannuliiformis (=braconiformis, =balcanica), annella-
 ta, bibioniiformis, chalciformis (=chalcidiformis, =prosopiiformis),
 colpiiformis, crassicoornis, euceraeiformis (=stelidiiformis), leucopsi-
 formis, masariiformis, palustris, sevenari, astatiiformis, tenthredi-
 niiformis (=taediiformis), empiformis, hungarica, similis (=annella-
 ta), albanensis, magillaeiformis, scopigera, ichneumoniformis (=sys-
 trophaeiformis), uroceriiformis, mesiaeiformis, typhiaeiformis, chrysi-
 diformis, cirgisa, leucomelaena, alysoniformis, schmidtiiiformis.

Předpokládáný termín ukončení prací uvedeného rozsahu je konec roku 1990. Práce na dalších čeledích však může začít již v průběhu této doby, pokud budou splněny předcházející podmínky. Návrhy v tomto smyslu, včetně návrhů na funkci garanta, jsou vítány. Vyzýváme všechny členy i nečleny sekce, aby umožnili získat údaje ze svých sbírek pro tuto akci. Žádáme ty, kteří chtějí a mohou pomoci při práci ve skupinách na zkušebních čeledích, aby se přihlásili buď přímo garantům nebo předsedovi sekce do 31. května 1987.

Druhým úkolem z oblasti faunistiky je sledování výskytu a rozšíření 3 druhů podčeledi Plusinae (*Diachrisia chrysitis* - tutti - nade-

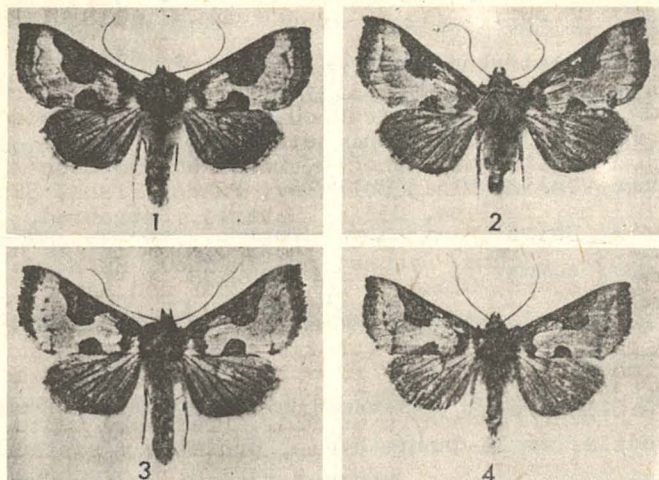

Fig. 1 et 2. *Diachrysis chrysis* L. f. *juncta* TUTT., ♂: 1. St. Médard d'Eyrans (Gironde), 8-VII-1957, Y. DE LAJONQUIÈRE leg. ; 2. St. Michel-l'Observatoire (Alpes de Haute-Provence), 12-IX-1963, C. Dufay leg.
Fig. 3 et 4. *Diachrysis nadeja* OBTH., ♂: 3. St. Médard d'Eyrans (Gironde), 8-VI-1957, Y. DE LAJONQUIÈRE leg. ; 4. Villenave d'Ornon (Gironde), 29-IX-1956, id.

ja) pomocí specifických pohlavních feromonů. Akce pokračuje druhým rokem. Účast předpokládá zhotovení lapačů z polyethylenových lahví, jejich umístění v terénu a pravidelná (nejméně týdenní) kontrola s evidováním počtu ulovených kusů. Zájemci, kteří se zaváží ke spolupráci, dostanou písemný návod na zhotovení lapače, potřebné feromony, návod na použití a formulář k hlášení výsledků po ukončení sezóny. Současně se každý zavazuje, že na vyžádání zapůjčí materiál k inspekci. Motýly není třeba preparovat! Vážní zájemci se přihlásí u S. Mareše.

Na úseku ochrany přírody bude i v letošním roce probíhat inventarizační průzkum chráněných území hl. m. Prahy v rámci akce organizované Pražským střediskem státní památkové péče a ochrany přírody (PSSPPOP). Přihlášky pro rok 1987 jsou již uzavřeny, další zájemci (1988) se mohou hlásit u ing. Skyvy.

Sledování výskytu industriálního melanismu u drsnokřídlece březového (*Biston betularia*) bylo zařazeno do projektu monitoringu změn přírodního prostředí ze dvou příčin: 1) prvotní průzkum na území ČSSR již proběhl v letech 1976-81 a jsou k dispozici i výsledky (shrnutí viz Novák a Spitzer, 1986, *Acta Ent. Bohemoslov.* 83, 185-191); 2) četnost zastoupení melanické formy v populaci je indikátorem nejen negativní zátěže prostředí, ale i účinnosti přijatých kurativních opatření. S kle-

sající zátěží ubývá i melanické formy. Zjištění frekvence výskytu jednotlivých forem tak mohou stejně přesvědčivě dokumentovat míru účinnosti přijatých nápravných opatření. Metodiku sledování uvádí Spitzer (Živa 1977, 3, 105-106) a dále Nováka Spitzer (viz výše). Stručně se dá formulovat do následujících bodů:

- k odchytu se používá světelný zdroj s plátnem;
- v odchyceném materiálu se určí zastoupení jednotlivých forem (tj. typica, insularia a carbonaria);
- počet doporučených lovů v období letu imág činí minimálně 2, nastolený počet je pak třeba dodržovat i v následujících letech;
- pro odchyt se doporučuje vybrat dostupnou lokalitu v okolí stanoveného bodu (města) a to ve směru převládajícího větru, případně druhou přímo ve městě - záleží na možnostech sběratele;
- pro odchyt (opakování akce) byl stanoven dvouletý interval;
- determinaci je třeba provádět zodpovědně. V případě pochybností lze zaslat materiál na SÚPPOP (Valdštejnské nám. 1, 118 01 Praha 1 - Malá Strana, k rukám RNDr. Jitky Vilímové, nebo Dr. Ludvíka Škapce), kteří zařídí potřebnou determinaci;
- zprávu se zjištěnými četnostmi jednotlivých forem (a datum sběru) zasílejte laskavě rovněž na výše uvedenou adresu a to nejpozději do konce roku, ve kterém se uskuteční šetření;
- přehled vybraných lokalit (není konečný, rozšíření je možné): kraj STŘČ: Příbram, Vlašim, Mladá Boleslav, PRAHA: Praha, SEVČ: Most, Litvínov, Bílina, Teplice, Děčín, Liberec, Petrohrad, JIHOČ: Písek, Třebon', ZÁPČ: Karlovy Vary, Plzeň, Klatovy, VÝCHČ: Hradec Králové, Trutnov, Náchod, Rychmov n. Kněžnou, SEVM: Ostrava, Valašské Meziříčí, Šumperk, Olomouc, JIHOH: Žďár nad Sázavou, Brno, Gottwaldov, Znojmo.

Lepidopterologická sekce bude pokračovat v pravidelné přednáškové činnosti. Pro informaci uvádíme, že v roce 1985 bylo předneseno 12 příspěvků, v r. 1986 10 a v roce 1987 prozatím 4 (dalším bude 23.4. K. Špatenka: Pohlavní feromony u motýlů). Přednášky budou pokračovat opět na podzim, ve 14-denním cyklu, prozatím v restauraci U supa v Celetné ul. Informace o programu a termínech přednášek poskytnou v září členové výboru.

Vyvíjíme snahu získat stálý objekt (klubovnu) v centru Prahy, kam by byla převedena prakticky celá mimoterénní činnost sekce, tj. zejména:

- shromažďování faunistických dat;
- vytvoření knihovny separátů a reprintů prací tématicky zaměřených na

systematiku a faunistiku Lepidopter;

- vytváření tematické a autorské kartotéky nově vycházejících prací, založené na kopírování abstraktů z referátových časopisů, zejm. z Entomological Abstracts, Biological Records, Referativnyj žurnal;
- zprostředkovatelská služba ve zhotovování a zasílání xerokopií ento-
-prací členům sekce;
- pravidelné schůzky, přednášky, determinační a konzultační činnost, atd.;
- širší zapojení mládeže do činnosti sekce (v současné době je organizován Kroužek mladých lepidopterologů v Ústředním domě pionýrů v Praze 2, Havlíčkovy sady 58, který má schůzku každý sudý čtvrtek od 17 hodin. Další zájemci jsou vítáni - informace podá J. Skyva - tel. domů 78 62 327).

Rozvoj řady z těchto činností prozatím úmyslně tlumíme, neboť jsou závislé na získání stálých prostor. Přesto však využíváme této příležitosti a obracíme se na všechny motýláře s výzvou, aby věnovali separáty svých starších i novějších prací do fondu nově zakládané knihovny. Své příspěvky odesílejte na adresu St. Mareše.

A d r e s y :

Pavel MARAT, Na Zlíchově 5, 152 00 Praha 5

Stanislav MAREŠ, Pavlíkova 604/36, p. 418 Libuš, 140 18 Praha 4

Pavel ROHLENA, tř. SNB č. 28, 101 00 Praha 10

Ing. Jan SKYVA, K. Zetkinové 883, 102 00 Praha 10

Jiří ŠMELHAUS, Na kopečku 3, 180 00 Praha 8

Karel ŠPATENKA, Výletní 362, 144 00 Praha 4

Jaroslav VANĚK, U sjezdového paláce 9, 170 00 Praha 7

Ing. Zdeněk WEIDENHOFFER, Vyžlovská 36, 100 00 Praha 10